

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1926

ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΓΕΝΙΚῃ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗ 14^ῃ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1927

ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ Γ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Κύριοι Ἐταῖροι,

Κατὰ κρατῆσαν καλὸν καὶ σεβαστὸν ἔθιμον, πρῶτον ἔργον τοῦ λογοδοτοῦντος ἐκάστοτε συμβουλίου εἶναι ἡ εὐλαβῆς ἀνάμνησις τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες, ἀρχαιολόγοι τε καὶ φιλάρχαιοι, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως συνδεθέντες πρὸς τὸ ἔργον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἐξέλιπον κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος.

Τὸ μνημόσυνον τοῦτο ἐγκώμιον δὲν εἶναι μόνον ἐκπλήρωσις καθήκοντος τῶν ἐπιζώντων συναγωνιστῶν πρὸς τοὺς ἀναλώσαντας τὴν ζωὴν ἐν τῷ τιμῷ ἀγῶνι τῆς ἐπιστήμης, ἀλλ' εἶναι καὶ πολῦτιμος ἀφορμὴ διδασκαλίας ἐκ τοῦ μεγάλου παραδείγματος τῶν ἐκλείπόντων ἐκάστοτε ἐπιφανῶν συναδέλφων.

Ἐκ τῶν ἐπιτιμίων αὐτῆς ἐταίρων ἀπώλεσεν ἡ Ἐταιρεία τὸν κορυφαῖον Γάλλον ἐπιγραφικὸν καὶ ἄλλοτε Διευθυντὴν τῆς ἐν Ἀθῆναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς **Παῦλον Foucart**, καθηγητὴν τοῦ Κολλεγίου τῆς Γαλλίας καὶ μέλος τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν.

Ἀποθανὼν ἐν ἡλικίᾳ ἐνενήκοντα περίπου ἐτῶν ὁ Foucart καταλείπει ὡς μνημεῖον ἐπιζήλον τὴν φωτεινοτάτην αὐτοῦ δρᾶσιν ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν γονιμοτάτην διδασκαλίαν ἐν τῷ ἀνωτάτῳ διδακτηρίῳ τῶν Παρισίων ὡς καὶ τὰς σοφὰς αὐτοῦ ἀνακοινώσεις ἐν τοῖς δημοσιεύμασι τῆς Ἀκαδημίας. Εὐτυχήσας νὰ δρᾶσῃ

ἐν τῇ Γαλλικῇ Σχολῇ ἐν οἷς ἀκόμη χρόνοις δὲν εἶχεν αὐστηρῶς παγιωθῆ ἢ κατεύθυνσις αὐτῆς, ἠδυνήθη διὰ τῆς αὐστηρῶς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ ῥοπῆς καὶ τῆς ἰσχυρᾶς θελήσεως νὰ καθορίσῃ ὀριστικῶς τὸν δρόμον τῆς Σχολῆς τὸν φέροντα πρὸς τὴν ἄοκνον ἐργασίαν καὶ τὴν σεμνὴν καὶ ἀθόρυβον ἀρχαιολογικὴν ἔρευναν. Τὸ χεῖριστον ἔν τε τῇ ἐπιστῆμῃ καὶ ἐν τῇ καθόλου μορφώσει εἶναι ἡ συγκεχυμένη δραστηριότης καὶ τὸ σύστημα τοῦ ἀπτεσθαι τῶν πάντων. Εἰς τὸν Παῦλον Foucart παρ' ὅλην τὴν ἀποκλειστικότητα αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἐπιγραφικῆς, ἡ Γαλλικὴ Σχολὴ ὀφείλει ὅτι τὴν συνεκράτησε μακρὰν τῆς κατωφερείας ἐκεῖνης.

Τί δὲ ὀφείλει ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστῆμη καθ' ὅλου εἰς τὸν ἐπιφανέστατον ὄντως ἄνδρα παρὰ τὰς σοφὰς αὐτοῦ πραγματείας τὰς ἐρμηνευούσας νέας ἐπιγραφὰς ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς, γινώσκει πᾶς ὅστις ἀσχολεῖται περὶ τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια, περὶ τὰς ἐν Θράκῃ Ἑλληνικὰς ἀποικίας, περὶ τοὺς θερησκευτικοὺς θιάσους, περὶ τὸν Δίδυμον τὸν γραμματικόν, περὶ τὰς ἐπιγραφὰς τῶν Δελφῶν, περὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐπιγραφικὴν καθ' ὅλου καὶ ἰδίᾳ τὰς ἐπιγραφὰς ἐκεῖνας, τὰς ὁποίας ἐκδεδομένας ἤδη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Le Bas ἐσχολίασεν ἔπειτα πλουσιώτατα ὁ Παῦλος Foucart.

Ὁ μακρότατος ἐπιστημονικὸς καὶ διδακτικὸς βίος τοῦ Foucart ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν οὐχὶ μόνον νὰ γράψῃ ὁ ἴδιος πολῦτιμα συγγράμματα, ἀλλὰ νὰ παρασκευάσῃ καὶ ἄλλους ἰκανοὺς πρὸς τοῦτο δι' ἀμφοτέρω δὲ εἶναι ἡ μνήμη αὐτοῦ ἀξία πάσης εὐλαβείας.

Ἀλλὰ καὶ δεύτερον πλῆγμα ὑπέστη ἡ Γαλλικὴ Ἐπιγραφικὴ καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἀπολέσασαι τὸν δεύτερον ἐπιφανῆ ἐργάτην τοῦ κύκλου τούτου, προσφιλῆ δὲ ὅπως καὶ ὁ πρῶτος διδάσκαλον, κύριον **Βερνάρδον Haussoullier**, παλαιὸν μαθητὴν τοῦ Foucart ἐν τῇ Γαλλικῇ Σχολῇ καὶ πιστὸν αὐτοῦ φίλον καὶ συνάδελφον ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ.

Ἡ διδακτικὴ δρᾶσις τοῦ Haussoullier περιλαμβάνεται ἐν τῇ μακροχρονίῳ αὐτοῦ διδασκαλίᾳ ἐν τῇ προσηρητημένῃ εἰς τὴν Σορβόννην Σχολῇ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν. Ἡ Σχολὴ αὕτη καὶ τὸ

Κολλέγιον τῆς Γαλλίας παρασκευάζουσιν ἐναμίλλως πρὸς τὴν Σορβόννην καὶ τὴν Σχολὴν τοῦ Λούβρου τοὺς μέλλοντας ἀρχαιολόγους τῆς Γαλλίας. Ἐκεῖ δὲ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸν Foucart εἰσηγεν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἐπιγραφῶν ὁ ἀείμνηστος Haussoullier ὅσους ἠτύχησαν νὰ ἀκούσωσι τὰ μαθήματα αὐτοῦ περὶ τῆς Ἑλλην. ἐπιγραφικῆς καὶ περὶ τῶν ἀρχαίων πολιτευμάτων, ἐλκύων διὰ τε τῆς ἐμβριθείας τῆς διδασκαλίας καὶ διὰ τῆς πραότητος τῶν τρόπων.

Ἡ συγγραφικὴ παραγωγή τοῦ διακεκριμένου ἀνδρὸς ὑπῆρξεν ἀνταξία τῆς διδακτικῆς αὐτοῦ ἰκανότητος. Δεῖγμα τῆς γενικωτέρας αὐτοῦ ἀρχαιολογικῆς μορφώσεως ὑπῆρξεν ἤδη ἡ πρώτη αὐτοῦ Λατινικὴ πραγματεία περὶ τῆς διακοσμήσεως τῶν τάφων τῆς Τανάγρας. Σημαντικὴ δὲ ἠκολούθησεν ἔπειτα μελέτη περὶ τῆς ὀργανώσεως τῶν Ἀττικῶν δήμων, ἱστορικὴ τε καὶ ἐπιγραφικὴ ἔρευνα συγχρόνως.

Ἄλλ' ἐκ τῶν ὠφελιμοτάτων καὶ σπουδαιοτάτων ἐπιγραφικῶν δημοσιευμάτων τῆς παγκοσμίου ἐπιστημονικῆς παραγωγῆς ὑπῆρξεν ἡ Συναγωγὴ τῶν νομικῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ πολλοῦ νομικοῦ Dareste καὶ τοῦ Th. Reinach ἐδημοσίευσεν ὁ Haussoullier.

Τὸ τρίτομον τοῦτο σύγγραμμα εἶναι οὕτω πολύτιμον εἰς πάντα περὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίου διατρίβοντα, καὶ οὕτω γνωστόν, ὥστε περιττεῖται πᾶς εὐρύτερος περὶ αὐτοῦ λόγος.

Ἀξία πάσης τιμῆς εἶναι ἡ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος Pontremoli ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Haussoullier μεγάλη δημοσίευσις τῶν κατὰ τὰ ἔτη 1895 καὶ 1896 γενομένων ἀνασκαφῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Διδυμαίου Ἀπόλλωνος.

Ἐκ τῶν ἐργασιῶν τούτων τοῦ Haussoullier περὶ τὰ Δίδυμα ἀπέρρευσε καὶ ἡ σημαντικὴ μελέτη αὐτοῦ Etudes sur l'histoire de Milet et du Didymeion ἡ ἐκδοθεῖσα ἐν ἔτει 1902.

Παρὰ τὰς ἀξιολόγους ταύτας πρὸς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην ἀτομικᾶς συμβολάς, σπουδαίαν προσήνεγκεν εἰς τὴν καθόλου φιλολογίαν ὑπηρεσίαν ὁ Βερνάδος Haussoullier ἐπὶ μακρὰν σει-

ρὰν ἐτῶν διευθύνας μετὰ τοῦ Chatelain τὴν Revue de Philologie καὶ συντηρήσας καὶ διὰ τῆς πείρας καὶ διὰ τῶν γνώσεων αὐτοῦ πολὺ ὑψηλὰ τὴν φήμην τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης παλαιστρας.

Τρίτον ἐκ τῶν ἐπιτιμιῶν αὐτῆς ἐταίρων ἀπώλεσεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία τὸν Ἐδουάρδον Naville, τὸν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Γενεύης καρποφόρος ἄλλοτε διδάξαντα καὶ μεγάλης φήμης Ἑλβετὸν Αἰγυπτολόγον, ὅστις ἀπέθανεν ἐν Malagny ἐν ἡλικίᾳ 82 ἐτῶν. Τοῦ Naville τὸ ὄνομα εἶναι σταθμὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐξερευνήσεως τῆς Αἰγύπτου, διότι ἐπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἄγγλου Αἰγυπτολόγου Flinders Petrie κορυφοῦται ἡ διὰ μεγάλων ἀνασκαφῶν ἐξερεύνησις τοῦ Αἰγυπτιακοῦ ἐδάφους. Μεταξὺ δὲ τῶν ἔργων αὐτοῦ προέχει ἡ μεγάλη ἀνασκαφὴ τοῦ ναοῦ τοῦ Deir - el - Bahari ἢ δημοσιευθεῖσα εἰς ἑπτὰ τόμους τῷ 1894, εἰς δύο δὲ τόμους τῷ 1905. Ἐκ τῶν ἄλλων αὐτοῦ δημοσιευμάτων ἄξια μνείας ἐνταῦθα εἶναι τὰ Textes relatifs au mythe d'Horus, La litanie du Soleil, La destruction des hommes par les dieux κ. ἄ.

Ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐταίρων ἐξέλιπε κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος ὁ Θρασύβουλος Ἀγγελόπουλος Ἀθάνατος, παλαιὸς τοῦ ἡμετέρου ιδρύματος φίλος καὶ ὑποστηρικτῆς, διακεκριμένος δὲ νομικός, τιμῆσας τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην καὶ ἐξαιρέτως προαγαγὼν τὴν περὶ τὴν δικονομίαν ἀσχολίαν διὰ τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ περιοδικοῦ «Θέμιδος», ἐφ' οὗ χαρακτηριστικῶς ἐπέγραψεν ὡς ἔμβλημα τὸ διὰ τὸν βίον αὐτοῦ σημαντικὸν ῥητόν: *vitam impendere vero* (ἀναλίσκετε τὴν ζωὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας).

Ὁ Τιμολέων Ἀμπελᾶς, ἐφέτης ἐν Ἀθήναις, διακριθεὶς ἐν τῷ δικαστικῷ κλάδῳ διὰ τὴν πρὸς τὸ καθῆκον προσήλωσιν καὶ τὸν ἀκραιφνῆ ζήλον περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς γενικωτέρας αὐτοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀποστολῆς. Ἀλλὰ καὶ ὡς λογοτέχνης καὶ ποιητῆς διεκρίθη ὁ Τιμολέων Ἀμπελᾶς καταλαβὼν ἰδιάζουσαν θέσιν κατὰ τὴν παρελθούσαν περίοδον τῆς Λογοτεχνίας τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

Ὁ Ἀλέξανδρος Λυκάκης ἀρχιτέκτων καὶ ἀπὸ τοῦ 1890

ἀφωσιωμένος ἑταῖρος τοῦ ἰδρύματος, παρέσχε συχνότατα πολυτίμους εἰς τὰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεῦνας τῆς Ἑταιρείας ὑπηρεσίας διὰ τῆς συντάξεως πολλῶν τοπογραφικῶν σχεδίων τῶν διαφόρων ἀνασκαφῶν.

Ὡσαύτως ἐξέλιπε καὶ ὁ **Στυλιανὸς Παντερμαλῆς** ἐκ τῶν νεωτέρων ἑταίρων ἡμῶν.

Τελευταῖον ἀναφέρω, ἵνα ἐξάρω αὐτὸν περισσότερον, τὸν **Ἰωάννην Μαρκόπουλον**. Ἐκλεχθεὶς ἑταῖρος τῷ 1876 διετέλεσεν ἔκτοτε εἰλικρινὴς καὶ πιστὸς φίλος τοῦ ἰδρύματος, ἀνελλιπῶς παριστάμενος εἰς τὰς σενελεύσεις καὶ τὰς διαλέξεις αὐτοῦ, οὐδεμίαν δὲ παραλείπων εὐκαιρίαν, ὅπως δεικνύη τὸ ζῶηδόν αὐτοῦ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἑταιρείας. Γεννηθεὶς ἐν Σμύρῃ τῷ 1837 ἐσπούδασεν ἐν τῇ Παρισινῇ Σχολῇ τῶν γεφυροποιῶν μηχανικῶν, ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσῆλθεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησεν ὡς ἀνθυπολοχαγὸς τῷ 1862. Τῷ 1878 ὁ Μαρκόπουλος μετέστη εἰς τὸ τότε συσταθὲν σῶμα τῶν πολιτικῶν μηχανικῶν, ἔκτοτε δὲ παρέμεινεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν δημοσίων ἔργων ἀνελθὼν μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ. Τῇ 24^ῃ Μαρτίου 1926 ὁ Μαρκόπουλος ἔκλεισε τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς του ἐν ἡλικίᾳ ὀγδοήκοντα ἑννέα ἐτῶν, βιβλίον περιέχον πολλὰς καλὰς σελίδας. Ἀλλὰ τὴν λαμπροτάτην δι' ἡμᾶς σελίδα τοῦ βιβλίου τούτου ἐπεφυλάχθη νὰ προσθέσῃ ὁ ἀείμνηστος ἑταῖρος μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Διὰ τῆς διαθήκης αὐτοῦ κατέστησε τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν κληροδόχον τεσσάρων χιλιάδων ὁμολογιῶν τοῦ ἀναγκαστικοῦ δανείου τοῦ 1922, ἵνα ἐκ τοῦ εἰσοδήματος αὐτῶν ἐκτελῶνται ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι ἐν Ἀθήναις.

Πᾶσα τιμὴ καὶ εὐλάβεια πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Ἰωάννου Μαρκοπούλου. Ἡ γενναία αὐτοῦ προᾶξις ἔταξεν αὐτὸν εἰς τοὺς εὐεργέτας τῆς Ἑταιρείας, ἀποτελεῖ δὲ τίτλον τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ.

Κλείοντες τὸ μνημόσυνον τοῦτο ἐπὶ τῶν νεοσκαφῶν τάφων τῶν εὐεργετῶν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, εἴμεθα εὐτυχεῖς, διότι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην δυνάμεθα ἐφέτος νὰ προσθέσωμεν τὴν βαθεῖαν ἡμῶν εὐγνωμοσύνην καὶ πρὸς τὴν μνή-

μην τοῦ αἰοιδίου Μακεδόνοσ Βαρόνοσ **Κωνσταντίνου Μπέλιου**, ὅστισ, γνωστότατοσ ἄλλωσ διὰ τὰσ πρὸσ τὸ ἔθνοσ μεγάλασ αὐτοῦ δωρεάσ, συμφώνωσ πρὸσ πρόσφατον ἀνακοίνωσιν τοῦ συναδέλφου κ. Χατζῆ, φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ σχὼν τὴν πρωτοβουλίαν τῆσ ἰδρύσεωσ τῆσ Ἀρχαιολογικῆσ Ἑταιρείασ. Ἀπὸ τῆσ 6^{ησ} Ἰανουαρίου 1837 μέχρι τῆσ 6^{ησ} Ἰανουαρίου 1927 διέρρευσαν ἐνενήκοντα ὄλα ἔτη, ἔτη ἀγώνων καὶ ἐργασίας, συντελεσθείσῃσ διὰ μέσου ἀντιθέσεων καὶ προσκομμάτων οὐχὶ σμικρῶν καὶ προσενεγκούσῃσ ἱκανὰ πρὸσ τε τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν διεθνῆ ἐπιστήμην. Τὸ παραχθὲν καὶ εὐτυχῶσ ἀκόμη παραγόμενον σημαντικὸν ἔργον τοῦ ἰδρύματοσ τούτου εἶναι ὁ κάλλιστοσ στέφανοσ τῶν εὐγενεστάτων προσπαθειῶν τοῦ Κωνσταντίνου Μπέλιου καὶ τῶν προθυμότετα μετ' αὐτοῦ συνεργασθέντων ἐπιφανεστάτων Ἑλλήνων τῶν χρόνων ἐκείνων.

Τὸν διὰ τοῦ θανάτου ἀραιωθέντα κατάλογον τῶν ἐπιτιμίων ἐταίρων συνεπλήρωσε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτοσ τὸ Συμβούλιον ἐκλέξαν δύο ἐπιφανεῖσ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἄνδρασ, τὸν Οὐλερίχον **Wilcken** καὶ τὸν Ὁθωνα **Kern**, οὓσ μάλιστα εἶχομεν τὴν τιμὴν νὰ φιλοξενήσωμεν ἐπὶ μακρότερον ἐν Ἑλλάδι.

Ἐκ τούτων ὁ μὲν **Wilcken**, καθηγητῆσ τῆσ ἀρχαίας ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου, ἐγένετο ἰδρυτῆσ τῆσ παπυρολογικῆσ ἐρεῦνησ ἐν Γερμανία καὶ ἀξιολογώτατοσ προβιβαστῆσ τῶν παπυρολογικῶν μελετῶν ἐν τῇ διεθνεῖ ἐπιστήμῃ, ὁ δὲ **Kern**, καθηγητῆσ τῆσ ἀρχαίας φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆσ Χάλλησ, παρέσχε μέχρι τοῦδε σημαντικὰσ εἰσ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιγραφικὴν ὑπηρεσίασ, ἐκορύφωσε δὲ τὸ ὄλον αὐτοῦ ἔργον διὰ πολυτιμοτάτου συγγράμματοσ περὶ τῆσ Ἑλληνικῆσ θρησκείασ. Τιμήσασα τοὺσ ἄνδρασ τούτουσ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἠθέλησε νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην καὶ τὸν θαυμασμόν, ὅστισ ὀφείλεται πρὸσ τοὺσ ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου ὑπὲρ τῆσ προαγωγῆσ τῆσ κοινῆσ ἐπιστήμησ ἀκαμάτωσ ἐργαζομένουσ καὶ φωτίζοντασ τὸν δρόμον τῶν ἐπερχομένων διὰ τοῦ πυροσῦ τῆσ ἀληθείασ.

Τὴν αὐτὴν ἀνάπτυξιν ὁδὸν τῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς μελέτης τῶν ἐθνικῶν μνημείων ὀδεύουσα πάντοτε καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία προσεπάθησε καὶ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος νὰ φανῇ ἀξία τῆς ἱστορίας αὐτῆς καὶ τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς. Ἐξακολουθοῦσα τὸ σημαντικώτατον ἀνασκαφικὸν αὐτῆς ἔργον ἢ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἐξετέλεσε πέρυσιν τὰς ἐξῆς ἀνασκαφάς:

1. Ἐν Ἀθήναις ἐξηκολούθησεν ἡ ἐξερεύνησις τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους διὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου κυρίου Παν. Καστριώτου. Ἡ σκαφὴ εἶχε περιορισθῆ πέρυσιν εἰς τὴν μερικὴν ἀποκάλυψιν τοῦ τοίχου τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος ἐξικνουμένης μέχρι σχεδὸν τοῦ βορειανατολικοῦ ἀναλήματος τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου. Κατὰ τὸ 1926 ἐγένετο τοῦ τόπου τούτου ἐντελὴς ἀποκάθαρσις, ἀπεκαλύφθη δὲ ὁλόκληρος ὁ τοῖχος τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος, ὥστε δυνάμεθα νῦν νὰ ἔχωμεν ἀσφαλῆ μίαν τῶν διαστάσεων τοῦ Ὁδείου. Τὸ μῆκος αὐτῆς ἦτο 61 μέτρων.

Ἡ ἐκσκαφὴ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ Ὁδείου διὰ τὸ ὑπερβαῖνον τὰ 7 μέτρα βάθος τῆς ἐπιχώσεως δὲν εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος δυνατὴ, ἀλλ' οὐδὲ καὶ ἀπολύτως ἐπιγούσα. Ὅτι προέχει σήμερον εἶναι ἡ ἐξακρίβωσις τοῦ μήκους καὶ τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς, ἵνα φανῇ σαφέστερον τὸ διάγραμμα τοῦ Ὁδείου. Εἰς τοῦτο δὲ καὶ ἀσχοληθεῖς ὁ κ. Καστριώτης ἀπεκάλυψε κατὰ τὸ 1926, εἰ καὶ οὐχὶ ἐν συνεχείᾳ, ἀλλὰ κατὰ διαστήματα, μέγα τοῦ τοίχου τῆς δυτικῆς πλευρᾶς, ὅστις ἔχει ὡσαύτως τὴν κατωτάτην σειρὰν ἐκ λίθων Καρᾶ, ἀνάγεται ἄρα εἰς τὴν Περίκλειον περίοδον, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστηρίχθη κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν καὶ ὁ Ἀριοβαρζάνης ἐν ἔτει 54 π. Χ. — Ὁ ἀποκαλυφθεὶς δυτικὸς τοῖχος τοῦ Ὁδείου μέχρι τοῦ προπύλου ἔχει μῆκος μέτρων 47, 50. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Πausanias διδάσκει ὅτι τὸ Ὁδεῖον ἦτο τετράγωνον, φαίνεται πιθανὸν ὅτι ὁ δυτικὸς τοῖχος ἐξηκολούθει καὶ πέραν τοῦ προπύλου μέχρι συμπληρώσεως τοῦ μήκους τῶν 61 μέτρων. Εἰς τοῦτο θὰ ἀποβλέψῃ ἡ προσεχὴς ἔρευνα. Ἐκ τῶν κινητῶν εὗρημάτων ἀξίος μνείας εἶναι ἀνάγλυφος μικρὸς μαρμαρινὸς βωμὸς φέρων τὴν ἐπιγραφὴν: Φιλιστείδης εὐχὴν ἀνέσθηκεν

Ἀσκληπιῷ Σωτήρι. Ἡ ἐπιγραφὴ ἀνήκει εἰς τὸν 2^{ον} μ. Χ. αἰῶνα, κατέπεσε δὲ ἀσφαλῶς ἐκεῖ ἐκ τοῦ πλησίον κειμένου Ἀσκληπιείου, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ ἀνασκάπτων.

2. Ἐν τῷ Ἀμφιαρείῳ τοῦ Ὁρωποῦ ἐξηκολούθησε τὰς ἐργασίας ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου κ. Βασίλειος Λεονάρδος, εἰργάσθη δὲ κυρίως ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ἐν τῇ στοᾷ μετὰ τῶν δεκατεσσάρων στύλων, ἀποβλέπων εἰς τὴν ἀνακάθαρσιν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἀνασκαφέντος σημαντικωτάτου ἱεροῦ τοῦ Ἀμφιαράου, ἵνα καταστῆ εὐχερῆς ἡ τελειωτικὴ αὐτοῦ σχεδιογράφησις. Παρὰ τὴν πολὺν χρόνον ἀπαιτοῦσαν κάθαρσιν τοῦ χώρου, συντελεῖ ὁ κ. Λεονάρδος καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν τακτοποίησιν καὶ ἔκθεσιν τῶν ἀξιολόγων ἀρχιτεκτονικῶν λειψάνων ἐκάστου κτίσματος τοῦ ἱεροῦ.

Καὶ ἐν μὲν τῷ θεάτρῳ ἀνεκαθάρθη ἡ ὀρχήστρα καὶ ἐξετέθησαν ἐν αὐτῇ τὰ σφζόμενα πολύτιμα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τοῦ προσκηνίου καὶ τῆς σκηνῆς. Εἶτα ἐκαθάρθη ἐξ ὀλοκλήρου ὁ ὑπόνομος τοῦ θεάτρου καὶ κατέστη δυνατὴ ἡ μελέτη τῆς οἰκοδομίας αὐτοῦ, ἦν καὶ περιγράφει λεπτομερῶς ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ ὁ κ. Λεονάρδος.

Ἐν δὲ τῇ δεκατετραστύλῳ στοᾷ ἐξηκολούθησεν ἡ κάθαρσις τῶν διαμερισμάτων αὐτῆς, κατὰ δὲ τὴν ἐργασίαν ταύτην εὐρέθη μέγα χαλκοῦν στάθμιον, ὀγκῆς 850 γραμμαρίων, φέρον δὲ δι' ἐκτύπων γραμμῶν τὴν ἐπιγραφὴν Ἀμφιαράου.

Ἐκ τε τοῦ σταθμίου τούτου καὶ ἐκ τοῦ ἄλλοτε ἐν τῇ αὐτῇ στοᾷ εὐρεθέντος ὁ κ. Λεονάρδος εἰκάζει πιθανώτατα ὅτι τὸ οἰκοδόμημα ἦτο τὸ ἀγ ο ρ α ν ὀ μ ι ο ν, ὅπερ πλείονες ἐπιγραφαὶ τοῦ ἱεροῦ ἀναφέρουσιν.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς σημαντικῆς ταύτης ἀνασκαφῆς εἵμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἀναφέρωμεν τὴν δυσκολίαν, τὴν ὁποίαν συναντᾷ τὸ Συμβούλιον περὶ τὴν ἐξεύρεσιν καταλλήλου σχεδιαστοῦ πρὸς σύνταξιν τοῦ γενικοῦ σχεδίου τοῦ Ἀμφιαρείου. Ἐλπίζομεν ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἔχωμεν εὐρυτέραν τὴν ἐν τούτῳ συνεργασίαν τῶν ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας ἀρχιτεκτονικῶν ὑπηρεσιῶν.

3. Ἐν Νέα Ἀγχιάλω ἐξηκολούθησεν ἡ ἀνασκαφή τῆς μεγάλης χριστιανικῆς βασιλικῆς διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Σωτηρίου.

Σκοπὸς τῆς ἐργασίας τοῦ 1926 ἦτο ἡ ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐπιχώσεως ἐκκαθάρισις τοῦ αἰθρίου τῆς βασιλικῆς καὶ ἡ ἔρευνα τῶν κατὰ τὴν νοτιάν πλευρὰν αὐτῆς προσκτισμάτων.

Ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ αἰθρίου διηυκρίνησε τελείως τὰ πράγματα, ἐφάνη δὲ σαφῶς τὸ διάγραμμα αὐτοῦ. Εἶναι δηλ. τοῦτο μεγαλοπρεπὲς διαμέρισμα τετράπλευρον περιθεόμενον ὑπὸ στοῶν καταλειπουσῶν τό μέσον ὕπαιθρον. Κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς ὑπάρχει ἡ φιάλη, ἡ ὁποία ἐν ἄλλοις ὁμοίοις οἰκοδομήμασι κατέχει τὸ κέντρον τοῦ αἰθρίου. Ἡ δυτικὴ πλευρὰ εἶναι τοξοειδής, κατὰ δὲ τὸ ἀριστερὸν αὐτῆς ἄκρον εὐρέθη φρέαρ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐκτισμένον. Ἡ μερικὴ κάθαρσις τοῦ φρέατος τούτου ἐπιτρέπει νὰ εικάσωμεν ὅτι κάτωθεν ὀλοκλήρου τοῦ αἰθρίου ὑπῆρχε δεξαμενὴ, ἐκ τῆς ὁποίας ἠντλεῖτο τὸ ὕδωρ διὰ τοῦ φρέατος.

Κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τοῦ αἰθρίου ἀνευρέθησαν πάντα σχεδὸν τὰ τεμάχια, δι' ὧν δυνάμεθα νὰ ἀναπαραστήσωμεν ἀκριβῶς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν διάρθρωσιν καὶ τὴν διακόσμησιν τοῦ αἰθρίου. Κιονόκρανα, ἄνευ τρυπάνου κατειργασμένα, ἔχουσι ποικίλας μορφὰς καὶ διάφορα κεντρικὰ θέματα ἢ ἀμφορία μετ' ἐκφυομένης ἀκάνθης ἢ ἔλικα μετὰ ἡμιφύλλων ἀκάνθης ἢ τρίφυλλα ἢ ἄλλα τοιαῦτα διακοσμητικὰ θέματα. Τὰ ἐπιθήματα εἶναι ἀπλᾶ, φέρουσι δὲ ἐν τῷ μέσῳ τὸν οὐχὶ ὀρθῶς λεγόμενον λατινικὸν σταυρόν. Ὡσαύτως εὐρέθησαν καὶ πολλὰ τεμάχια θωρακίων διατρήτων ἢ ἀκεραίων, ἀναγλύφων πλαισίων εἰκόνων καὶ περιθρωμάτων, ἅτινα πάντα ἐταξινομήθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Σωτηρίου ἐν τῷ σχηματιζομένῳ κατὰ μικρὸν ἀξιολόγῳ χριστιανικῷ μουσεῖῳ Ν. Ἀγχιάλου.

Μετὰ ταῦτα ἤρχισεν ἡ διευκρίνησις τῶν νοτίων προσκτισμάτων τῆς βασιλικῆς.

1) τετράγωνον διαμέρισμα συγκοινωνοῦν διὰ μιᾶς θύρας μετὰ τοῦ αἰθρίου. Τοῦτο εἶναι πιθανώτατα ὁ δεξιὸς πύργος τοῦ ναοῦ.

2) Ἐπιμήκης αἶθουσα ἀπολήγουσα εἰς ἡμικύκλιον καὶ ἐπικοι-

ωνοῦσα μετά τε τοῦ αἰθρίου καὶ τοῦ νάρθηκος. Τὸ διαμέρισμα τοῦτο εἶναι πιθανῶς σκευοφυλάκιον.

4) Πρὸς Δ. τῆς πύλης τοῦ νάρθηκος εὐρέθη αὐτὴ μετὰ ψηφιδωτοῦ δαπέδου, ὁμοίου πρὸς τὸ τοῦ ἀριστεροῦ κλίτους τοῦ ναοῦ.

Μικρὸν τετράγωνον διαμέρισμα δεξιὰ τῆς πύλης ἔχει μορφήν χωνευτηρίου.

Κατὰ ταῦτα περὶ τὴν Βασιλικὴν ἔχομεν ὀλόκληρον συγκρότημα κτισμάτων, ἅτινα πάντα, ἐκ τοῦ 5^{ου} αἰῶνος ἀπορρέοντα, δὲν παρουσιάζουσι μεταγενεστέρας ἐπισκευὰς καὶ ἀλλοιώσεις, ἀποτελοῦσι δὲ διὰ τοῦτο σπουδαιότατον ἐν τῷ συνόλω αὐτοῦ μνημεῖον πρὸς μελέτην τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς τέχνης.

4. Ἐν Φεραῖς ἐξηκολούθησε τὰς ἐργασίας τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διὸς Θαυλίου ὁ καθηγητὴς κ. Ἀρβανιτόπουλος ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἐταίρου τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς κ. Βέquiignon ἀναλαβόντος τὴν μελέτην τῶν ἀρχιτεκτονικῶν εὐρημάτων.

Σκοπὸς τῆς ἐργασίας ἦτο κατὰ τὸ 1926 ἡ εὐρεσις τοῦ περιβόλου τοῦ ἱεροῦ χώρου. Κατὰ τὴν πρὸς τοῦτο νοτίως τοῦ ναοῦ γενομένην σκαφὴν ἀνευρέθη μέγας ἀποθέτης ἦτοι λάκκος, ἐπίτηδες κατασκευασθεὶς ὑπὸ τῶν κτισάντων τὸν τελευταῖον ναὸν τοῦ 4^{ου} αἰῶνος. Ἐντὸς τοῦ ἀποθέτου τούτου, τοῦ ὁποίου τὸ πλάτος ἦτο 20 μέτρων, τὸ βάθος 2 μέτρων, τὸ δὲ μῆκος ὑπὲρ τὰ εἴκοσι μέτρα — εὐρέθη γόμωσις ἀνάμικτος ἐκ μικρῶν καὶ μεγάλων λίθων, ἀργῶν ἢ κατεργασμένων καὶ προερχομένων ἐκ τοῦ λαμπροῦ ἀρχαϊκοῦ ναοῦ τοῦ 5^{ου} αἰῶνος, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν πολυάριθμα θραύσματα ἀγγείων ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς περιόδου μέχρι τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰῶνος. Ὡσαύτως εὐρέθησαν ἐκεῖ πολλὰ χαλκώματα τῶν γεωμετρικῶν χρόνων, ἐλάχιστα δὲ τῶν ἱστορικῶν — ἦτοι πόρπαι, βελόνας, περόνας, δακτύλιοι, μικρὰ κάτοπτρα, ζφάρια, σπονδικαὶ φιάλαι κ. ἄ. πάντα προερχόμενα ἐκ τοῦ πρώτου ναοῦ ἦτοι τοῦ ναοῦ τοῦ 7^{ου} αἰῶνος πλὴν ὀλίγων προερχομένων ἐκ τοῦ δευτέρου ναοῦ τοῦ 5^{ου} αἰῶνος. Μεταξὺ τῶν δευτέρων τούτων ἐξαίρει ὁ κ. Ἀρβανιτό-

πυλός ὠραῖον χαλκοῦν ἀγαλμάτιον ὀπλίτου ἢ Ἄρεως τῶν ἀρχῶν τοῦ 5^{ου} αἰῶνος, ἐξαιρετοῦ ἀρχαϊκῆς τέχνης, καὶ κεφαλὴν γρυπὸς χαλκῆν τῶν αὐτῶν χρόνων. Ὡσαύτως εὐρέθη ἀκεραία ἀσυνήθους πάχους στήλη, φέρουσα ὀλίγα μεγάλα καὶ ἀρχαϊκώτατα γράμματα.

Σκοπὸς τοῦ ἀποθέτου τούτου εἶναι κατὰ τὸν ἀνασκάπτοντα οὐχὶ μόνον ὅπως δεχθῆ τὴν εὐρεθεῖσαν γόμωσιν, ἀλλὰ καὶ ὅπως στερεωθῆ τὸ περὶ τὸν ναὸν ἔδαφος. Ἄλλὰ καὶ τὸν πρὸς δυσμᾶς μέγαν ἀποθέτην ἐξηκολούθησεν ἐρευνῶν ὁ κ. Ἀρβανιτόπουλος, ἐξηκρίβωσε δὲ καὶ τὴν κατὰ τρία στρώματα διάταξιν αὐτοῦ ἀνταποκρινομένην πρὸς τὰς περιόδους τοῦ ἱεροῦ. Καὶ τοῦ ἀποθέτου τούτου ἡ μελέτη εἶναι διδακτικὴ καὶ διὰ τὴν διάταξιν αὐτοῦ καὶ διὰ τὸ περιεχόμενον καθ' ἑαυτὸ λαμβανόμενον.

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπάρχουσιν ἀκόμη δύο ἀποθέται κατὰ τὴν βορείαν καὶ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ναοῦ, μόνον ὑπὸ χριστιανικῶν τάφων ἴσως βλαβέντες. Πρὸς τούτοις ὑπάρχει ἐλπίς νὰ εὐρεθῶσιν ἐκεῖ ὑπὸ τὸ κατώτατον στρώμα καὶ ἄλλοι γεωμετρικοὶ τάφοι, ὅποιοι εὐρέθησαν κατὰ τοὺς ἄλλους ἀποθέτας, ἄθικτοι. Σημειώσεως ἀξία εἶναι ὡσαύτως καὶ ἡ εὐρεσις μικροῦ θολωτοῦ τάφου κοινοῦ Θεσσαλικοῦ τύπου, γνωστοῦ ἐκ Σέσκλου, Λεστιάνης καὶ ἄλλων τόπων.

Οὕτω κατὰ μικρὸν συμπληροῦται ἡ ἱστορία τοῦ σημαντικοῦ τούτου ἱεροῦ, αἱ δὲ λεπτομέρειαι αὐτοῦ προσεκτικῶς μελετώμεναι καὶ ἀνασκαπτόμεναι θέλουσι διαφωτίσει οὐχὶ μόνον τὴν τοπικὴν Θεσσαλικὴν ἀρχαιολογίαν, ἀλλὰ πιθανώτατα καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἀρχαιολογίαν καθ' ὅλου.

5. Ἐν Σέρραις ἐνεκαίνισε κατὰ τὸ 1926 ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία σκαφικὰς ἐρεῦνας Βυζαντινῶν μνημείων διὰ τοῦ Ἐφόρου τῶν Μεσαιωνικῶν μνημείων τῆς Μακεδονίας κ. Ἀνδρέου Ξυγγοπούλου.

Ὁ κ. Ξυγγόπουλος ἐξηρεῦνησε τὸν ἐπὶ τοῦ Κάστρου τῶν Σερρῶν ναῖσκον τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ τὴν ἐν τῇ πόλει Μητρόπολιν.

Ὁ ἡρειωμένος ναῖσκος τοῦ Ἁγίου Νικολάου διασφῶζει μὲν

τὴν βορείαν, τὴν νοτίαν ἐν μέρει καὶ τὴν ἀνατολικὴν πλευράν, ἀλλὰ δὲν ἦτο τελείως διηυκρινισμένον τὸ διάγραμμα αὐτοῦ, οὐδὲ ἡ ὑπ' αὐτὸν κρύπτη.

Ἡ ἐξέτασις ἔδειξεν ὅτι ὁ ναὸς ἦτο τρουλλωτὸς καὶ ἔφερε τρεῖς ἀψίδας ἡμιεξαγωνικὰς κατὰ τὰς τρεῖς πλευράς, βορείαν, ἀνατολικὴν καὶ νοτίαν συμφώνως πρὸς τὸ Ἀγιορειτικὸν σύστημα. Διαφέρει ὅμως ὁ Ἅγιος Νικόλαος τῶν Σερρῶν ἀπὸ τῶν Ἀγιορειτικῶν ναῶν ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς στηριξέως τοῦ τρούλλου. Ὁ τρούλλος αὐτοῦ στηρίζεται ἐπὶ τυφλῶν τόξων εὐρισκομένων εἰς τὰς τέσσαρας πλευράς τοῦ ναοῦ, ἐν ᾧ ὁ τρούλλος τῶν ἁγιορ. ναῶν στηρίζεται ἐπὶ τεσσάρων κίονων. Ἡ σκαφή ἔδειξεν ὡσαύτως τὸ πρὸς δυσμὰς μῆκος τοῦ ναοῦ καὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ νάρθηκος στεγαζομένου διὰ τριῶν θολίσκων. Ὁ καθαρισμὸς τῆς κρύπτῃς ἀπεκάλυψεν αὐτὴν τῶν αὐτῶν καὶ ὁ ναὸς διαστάσεων καὶ ἔχουσαν τρία θολωτὰ διαμερίσματα ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸ ἱερόν, τὸν κυρίως ναὸν καὶ τὸν νάρθηκα. Κατὰ τὴν Β καὶ τὴν Ν πλευράν ἠνοίγοντο τάφοι σήμερον κατεστραμμένοι. Καὶ ἐκ τούτου καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρωπίνων ὀστέων εἶναι σαφὲς ὅτι ἡ κρύπτη ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς νεκροταφεῖον. Ἡ ὄλη ἐκκλησία, ὡς ἐκ πολλῶν ἀσφαλῶν δεδομένων συνάγεται, ἐκτίσθη κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ 14^{ου} αἰῶνος.

Ἡ δευτέρα ἐν Σέρραις ἔρευνα ἐγένετο ἐν τῇ μητροπόλει τῶν Ἀγίων Θεοδώρων, ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1913 γενομένην μεγάλην πυρκαϊάν ἔπαθε μεγίστας βλάβας, νῦν δὲ εὐρίσκεται ἐν ἔρειπιώδει σχεδὸν καταστάσει. Εἶναι ἤδη γνωστὸν τὸ πολύτιμον ψηφιδωτὸν τῆς ἀψίδος τῆς μητροπόλεως τὸ παριστῶν τὴν μετάληψιν τῶν Ἀποστόλων. Ἡ ὄλη μητρόπολις ἔχει σχῆμα τρικλίτου ξυλοστέγου βασιλικῆς, ἡ δὲ ἔρευνα ἐσκόπει νὰ ἐξακριβώσῃ, ἂν τὸ μνημεῖον ἐκτίσθη ἐξ ὀλοκλήρου ἐν τῇ βυζαντινῇ περιόδῳ ἢ μήπως ἐπεσκευάσθη ἀπλῶς ἐν βυζαντινοῖς χρόνοις, ἦτο δὲ ἀρχῆθην κτίσμα παλαιοχριστιανικόν. Ἡ μέχρι τῶν θεμελίων φθάσασα ἐνιαχοῦ σκαφή ἔδειξεν ἀναμφισβητήτως ὅτι ἡ μητρόπολις τῶν Ἀγίων Θεοδώρων ἀνήκει πράγματι εἰς τὴν βυζαντινὴν περίοδον, ἐκτίσθη δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ 11^{ου} ἢ κατὰ τὸν 12^{ον} αἰῶνα, ὡς νομίζει ὁ ἐρευνησας.

Ῥσαύτως ἐμελετήθη ἡ βυζαντινὴ ὀχύρωσις τοῦ κάστρου, ἰδίᾳ δὲ ὁ πύργος «ὄν ἔκτισεν Ὁρέστης» κατὰ τὴν κεραμοκτιστον ἐπιγραφὴν, φαίνεται δὲ ὅτι ὁ πύργος ἐκτίσθη κατὰ τὸν 14^{ον} αἰῶνα ὡς καὶ ὁ ναῦσκος τοῦ Ἀγ. Νικολάου. Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ εὐθίωτος αὕτη ἔναρξις συστηματικῆς μελέτης τῶν μνημείων τῶν βυζαντινῶν Σεργῶν θέλει ἐξακολουθήσει ἐν εὐρυτέρῳ κλίμακι κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος.

Ἡ Μακεδονία εἶναι σημαντικώτατος ἀρχαιολογικὸς τόπος ἐλάχιστα μέχρι τοῦδε ἐξερευνηθεῖς, τοῦ ὁποίου εἴτε ἀνασκαφικὴ εἴτε ἄλλη μελέτη θέλει ἀποδώσει γενναίαν ἀμοιβήν. Ἡ ἐξερεύνησις βεβαίως αὕτη δὲν εἶναι δυνατὸν οὔτε ἐν βραχεῖ νὰ συντελεσθῇ οὔτε δι' ὀλίγων μέσων. Θεμελιῶδες ζήτημα εἶναι καὶ ἐν προκειμένῳ νὰ προβαίη σταθερῶς ἡ ἔρευνα ἔστω καὶ κατὰ μικρόν, ἀλλὰ κατὰ σύστημα καὶ ἐπιμονήν. Μέγα πρὸς τοῦτο εὐτύχημα εἶναι ἡ ἴδρυσις ἀνωτάτης πνευματικῆς ἐστίας ἐν τῇ περιβλέπτῳ Θεσσαλονίκῃ. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, ὡς ἐπιστημονικὸν κατ' ἐξοχὴν ἴδρυμα, χαιρετίζει τὴν ἴδρυσιν τοῦ δευτέρου Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου μετὰ εὐλικρινοῦς χαρᾶς καὶ πέποιθεν ὅτι προστίθεται εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἐπιστημονικὸν ἀγρὸν ἀγαθὸς συνεργάτης λατρεύων τὰ αὐτὰ ιδεώδη καὶ ἐπιδιώκων τοὺς αὐτοὺς ἐθνικοὺς σκοπούς. Ἐπιθυμοῦν δὲ τὸ Συμβούλιον νὰ παράσῃ καὶ ἔμπρακτον ἐκδήλωσιν τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ τούτων πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης ὁμοθύμως ἀπεφάσισεν, ὅπως ἀποστείλῃ πρὸς αὐτὸ ὀλόκληρον τὴν σειρὰν τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

6^{ην} ἀνασκαφὴν ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία ἐν Νικοπόλει ἐξακολουθοῦσα τὰς πρὸ ἐτῶν ἀρχαμένας ἐκεῖ ἀξιολογωτάτας ἐργασίας. Κατὰ τὸ 1926 συνειργάσθησαν ἐν Νικοπόλει μετὰ τοῦ κ. Ἀλεξ. Φιλαδελφῆος καὶ οἱ κύριοι Γ. Σωτηρίου καὶ Ἀ. Ὁρλάνδος, ἡ δὲ συντελεσθεῖσα ἐργασία ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ὁ μὲν κ. Ὁρλάνδος ἐμελέτησε καὶ ἐσχεδίασε τὰ βυζαντινὰ τεῖχη τῆς Νικοπόλεως, ὁ δὲ κ. Φιλαδελφῆς καὶ ὁ κ. Σωτηρίου ἠσχολήθησαν περὶ τὸ ἀνασκαφικὸν μέρος. Ἡ ἀνασκαφικὴ ἐργασία ἐστράφη πρῶτον πρὸς τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ πρὸ τῆς βασιλικῆς τοῦ

Δουμετίου χώρου καὶ ἀπεκάλυψεν ὁλόκληρον τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς βασιλικῆς μετὰ τοῦ πυλῶνος τοῦ αἵθριου, καὶ σειρᾶς δωματίων ἐν εἴδει καταστημάτων, εὔρε δὲ καὶ τὴν πρὸς τὴν βασιλικὴν ἄγουσαν μεγάλην ὁδόν, ἣ ὁποία κατέληγεν ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν νοτίαν πύλην τοῦ τείχους, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν πρὸς Β. κειμένην δεξαμενήν. Πέραν τῆς ὁδοῦ εὑρέθησαν διάφορα διαμερίσματα ἐν συμπλέγματι ἀνήκοντα εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ἄλλοτε ἀνασκαφέντος μεγάλου κτίσματος, τοῦ ἴσως μὲν ἀρχῆθεν χριστιανικοῦ, οὐχὶ δὲ ἀπιθάνως μᾶλλον ῥωμαϊκοῦ, μετατραπέντος εἰς χριστιανικόν.

Μετὰ ταῦτα ἡ ἀνασκαφὴ ἐστράφη εἰς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου ἐν τῷ μεγάλῳ κτίσματι, ἔνθα ἡ ψηφιδωτὴ ἐπιγραφὴ ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου Ἀλκίσονος.

Κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ αἵθριου ἢ περιστυλίου εὑρέθησαν πολλὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἐπιμήκης πλάξ μετ' ἀναγλύφων κοσμημάτων, ὡσαύτως δὲ ἐν δευτέρῳ χρήσει στομίου φρέατος ἀρχαῖος ἑλληνικὸς βωμὸς κυλινδρικός καθιερωμένος εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν καὶ ὑπ' αὐτὸν βαθὺ φρέαρ. Ἐκ τῶν ποικίλων κινητῶν εὐρημάτων ἐξαίρουσιν οἱ ἀνασκάπτοντες 1) Ὅρειχάλκινον σταυρὸν φέροντα δι' ἀναγλύφων γραμμάτων τὸ ἐπιγραφ. σύμπλεγμα ΦΩΣ ΖΩΗ. 2) Μολυβδόβουλλον μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς *Michaelia illustriu* καὶ 3) Χαλκᾶ νομίσματα τεσσαρακοντανούμια τῶν παλαιῶν βυζαντινῶν χρόνων.

Ὁ ὀρειχάλκινος σταυρός, ὅστις εἶναι καὶ τὸ πολυτιμότερον τῶν εὐρημάτων τούτων, ἔχει ὕψος 0,16 καὶ πλάτος 0,105, ἔχει δὲ ἀλύσεις ἄνωθεν μὲν πρὸς ἀνάρτησιν αὐτοῦ, κάτωθεν δὲ πρὸς ἐξάρτησιν πολυκανδήλου. Οἱ σταυροὶ οὗτοι εἶναι σπανιώτεροι, ἀνήκουσι δὲ εἰς παλαιοχριστιανικοὺς χρόνους.

Μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν ὁ χώρος ἐφάνη ἔχων σχῆμα αἵθριου, τοῦ ὁποίου ἐκτὸς τῆς βορείας καὶ ἡ κατὰ τὸ 1925 ἀποκαλυφθεῖσα δυτικὴ πλευρὰ εἶχε ψηφιδωτὸν δάπεδον μετὰ γεωμετρικῶν διακοσμήσεων. Ἄλλο ἐπιμήκης διαμέρισμα ἔχον κατὰ τὸ μέσον τῆς δυτ. πλευρᾶς ἡμικυκλικὴν ἀψίδα εὐρίσκεται πρὸς Α τοῦ αἵθριου. Παρὰ

τὴν ἡμικυκλ. ἀψίδα ὑπάρχει τετράγωνον διαμέρισμα μετὰ φρέατος καὶ ἀπέναντι τῆς ἀψίδος τοῦ παρεκκλησίου ὑπάρχει ὑπόγειος στοά, ἣ ὁποία φαίνεται ὅτι ἦτο δεξαμενὴ. Πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα ἀναδεικνύουσι τὸ κτίσμα τοῦτο ὡς χριστιανικὸν βαπτιστήριον ἀξιολογώτατον, θὰ ἦτο δὲ πολύτιμος ἡ μελέτη τῶν λειψάνων πρὸς ἀναπαράστασιν πολυτιμοτάτου μνημείου τοῦ εἴδους τούτου. Παρὰ τὰς σημαντικὰς ταύτας ἀνασκαφικὰς ἐργασίας ἐγένετο ἐν Νικοπόλει καὶ ἄλλη τις σπουδαία ὑπὲρ τῶν μνημείων αὐτῆς ἐργασία. Εἶναι δὲ αὕτη ἡ ἔναρξις τῆς στερεώσεως τῶν ψηφιδωτῶν διὰ τοῦ κ. Στεφ. Ξενοπούλου. Ὅφείλομεν δὲ νὰ ἐξάρωμεν ἐνταῦθα τὴν ὑπὸ τοῦ δήμου Πρεβέζης γενομένην πρὸς τοῦτο δωρεὰν 10000 δραχ. καὶ τὴν ἐκ δώδεκα χιλ. δραχ. δωρεὰν ἀνωύμου ἐκ Πρεβέζης. Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι παρὰ τὸ καθῆκον τῆς ἀποκαλύψεως τῶν ἀρχαίων μνημείων μέγιστον εἶναι τὸ καθῆκον τῆς μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν συντηρήσεως αὐτῶν εἴτε κατὰ χώραν εἴτε ἐν μουσείοις. Προκειμένου δὲ ἐνδεχομένως νὰ μὴ εἶναι δυνατὴ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ δευτέρου καθήκοντος, ἔχομεν ἐπιτακτικὸν καθῆκον νὰ ἐμπιστεύωμεν τὴν φύλαξιν εἰς τοὺς φιλοσόφους κόλπους τῆς γῆς, μέχρις οὗ καταστῶμεν ἱκανοὶ νὰ συντηρῶμεν τὰ ἀνευρισκόμενα.

Διὰ τοῦτο χαιρετίζομεν τὴν ἐν Νικοπόλει γενομένην δευτέραν ἐργασίαν εὐγνώμονες πρὸς τοὺς ἐπιτοπίους χορηγούς, οἵτινες προθύμως ἐπεκούρησαν εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς Νικοπόλεως.

7. Ἐν Πελοποννήσῳ ἡ Ἄρχ. Ἐταιρεία ἐξετέλεσε καὶ κατὰ τὸ 1926 ἀνασκαφὰς ἐν **Κάτω Γουμενίτση** διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Νικ. Κυπαρίσση.

Εἰς τοὺς δώδεκα κατὰ τὸ παρελθὸν εὐρεθέντας σπηλαιώδεις λαξευτοὺς τάφους προσετέθησαν κατὰ τὸ 1926 ἄλλοι δέκα, τῶν ὁποίων δύο ἦσαν κατεστραμμένοι. Ἐν ἐνὶ τῶν ὑπολοίπων ὁκτὼ ὁ κυρίως τάφος ἦτο κατεσκευασμένος ἀριστερὰ τοῦ σπηλαίου διὰ μεγάλων πλακῶν, εἶχε δὲ μέρος τῆς μιᾶς τῶν μακρῶν αὐτοῦ πλευρῶν ἐκτισμένον διὰ μικρῶν ἀργῶν λίθων ἐν εἴδει θυρίδος. Διὰ τῆς θυρίδος ταύτης ἐρευνήθεις ὁ τάφος ἀπέδωκε μίαν μόνον ὑψίπουν μυκηναϊκὴν κύλικα.

Καὶ τῶν ἄλλων τάφων τὰ κινητὰ εὐρήματα ἦσαν ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἤτοι ἀγγεῖα πήλινα: λεβήτια, τυφλόστομα ἀμφορείδια, κρατηρίσκοι, ἔτι δὲ χάνδραι ἐξ υἰαλώδους μάξης ἢ ἀχάτου καὶ αἰχμὴ δόρατος, πελέκεως καὶ λεπίς ξίφους.

Καθ' ὅλου ἡ περίοδος τοῦ νεκροταφείου τούτου φαίνεται ὅτι ἀνάγεται εἰς τοὺς ὑστάτους Μυκηναϊκοὺς χρόνους.

8. Ἐν **Στυμφάλῳ** ἐξηκολούθησε τὰς ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ἐκτελουμένας ἐκεῖ ἐρεῦνας ὁ καθηγητὴς κ. Α. Ὁρλάνδος.

Πρῶτον πόρισμα τῆς σκαφῆς τοῦ 1926 εἶναι ὅτι προσδιωρίσθη ἀκριβῶς μέγα τμῆμα τοῦ ἀρχαίου περιβόλου πρὸς ἀνατολὰς τῆς ἀρχαίας ἀγορᾶς, εὐρέθη δὲ καὶ ἡ ἀνατολικὴ πύλη τῆς πόλεως, ὁμοιάζουσα πολὺ πρὸς τὴν ἀρκαδικὴν πύλην τῆς Μεσσηνίας, ἀλλ' ἔχουσα μικροτέρας ἐκείνης διαστάσεις. Παραπλεύρως τῆς πύλης ἀνευρέθη οἴκημα Ῥωμαϊκῶν χρόνων ἔχον τὸ δάπεδον ἐστρωμένον διὰ σκληροτάτου κονιάματος ἐξωγραφημένου, διαστάσεων 8 × 15.00 μ. Περαιτέρω δὲ πρὸς Β. ἀπεκαλύφθη στωϊκὸν οἰκοδόμημα ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρέθησαν κατὰ χώραν σφζόμεναι δύο Ἴωνικαὶ βάσεις. Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως συνεπλήρωσεν ὁ κ. Ὁρλάνδος τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ νομιζομένου ναοῦ τῆς Ἥρας, ἡ δὲ σκαφή τοῦ ὑπολειφθέντος ἄλλοτε μικροῦ μέρους παρὰ τὴν κατοικίαν τῶν ἱερέων, ἀπέδωκε καλὸν εὖρημα, ὀρόσημον λίθινον φέρον διὰ ὠραίων γραμμάτων τοῦ 4^{ου} αἰῶνος τὴν ἐπιγραφὴν ΠΟΛΙΑΔΟΞ. Δὲν ὑπάρχει ἄρα πλέον ἀμφιβολία περὶ τῆς ἐν τῷ ναῷ τιμωμένης θεᾶς.

Ἡ ἐν τῇ ἀγορᾷ κρήνη ἀπεκαλύφθη ὀλοσχερῶς, ἐν μέρει δὲ καὶ ἀνεστηλώθη.

Τῆς φραγκικῆς ἐκκλησίας ἀνεσκάφη καὶ ἕτερον τμῆμα τοῦ βορείου κλίτους, ἀνευρέθησαν δὲ ἐν αὐτῷ πολλὰ τεμάχια γοθθικῶν κιονοκράνων, παραθύρων, τόξων, σταυροθολίων καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτ. μελῶν. Παρὰ τὴν φραγκικὴν μητρόπολιν ἀνευρέθη ἀρχαῖον ἑλλην. βᾶθρον ἀνδριάντος φέρον τὴν ἐπιγραφὴν:

Ὁ Δᾶμος Στυμφαλίων | Ἔργιππον Λυσιμάχου.

Εἶναι δὲ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἡ τετάρτη γνωστὴ ἐκ Στυμφάλου.

9. Ἐν τῇ Ἱεροῦ Ἐπιδαύρῳ ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὸ 1926 τὰς ἐργασίας ὁ καθηγητὴς κ. Καββαδίας, ἀνεσκάφη δὲ κατ' αὐτὰς ὁ χῶρος ὁ πρὸς βορρᾶν τοῦ Σταδίου καὶ ἀπεκαλύφθη ἐν αὐτῇ ὀλοσχερῶς καὶ ἐξηρευνήθη διπλῆ στοὰ μῆκους 27 περίπου μέτρων καὶ 9 μ. πλάτους. Ἐν τῇ προόψει εἶχεν ἡ στοὰ αὕτη ἕνδεκα πιθάνως δωρικοὺς κίονας, ἐσωτερικῶς δὲ ἄλλην σειρὰν Ἰωνικῶν κίωνων, τῶν ὁποίων σφύζονται αἱ βάσεις ἔχουσαι τὴν σπεῖραν ὁμοίαν τῇ ἰδιορρυθμῷ σπεῖρᾳ τῶν Ἀθηναϊκῶν προπυλαίων. Κατὰ τὰ ἄλλα ἡ στοὰ αὕτη εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν στοάν, ἡ ὁποία εὐρέθη ὑπὸ τὰς θέρμας. Πλατεῖα δὲ καὶ στοὰ φαίνεται ὅτι ἀπετέλουν παλαιστραν, ἐν ἣ ἐτελοῦντο πάντα τὰ ἄλλα ἀγωνίσματα πλὴν τοῦ δρόμου, ὅστις διεξήγετο ἐν τῷ ἀμέσως συνεχομένῳ σταδίῳ.

Ὡσαύτως ἐξηρεύνησεν ὁ κ. Καββαδίας τὴν στοάν ἢ τὸν κικλιδωτὸν δρόμον, ὅστις ἦγεν ἀπὸ τοῦ μεταξὺ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς στοᾶς τοῦ Κότυος χώρου εἰς τὰς θέρμας, ἐφάνη δὲ ὅτι διὰ τεσσάρων ἢ πέντε ἀναβαθμῶν, ὧν δύο σφύζονται, ἀνήρχετο τις εἰς τεχνητὸν ὀριζόντιον δάπεδον, εἶτα δὲ μετὰ τι διάστημα δι' ἄλλων τεσσάρων ἢ πέντε βαθμίδων ἐφθανεν εἰς ἄλλο ἐπίπεδον, δι' οὗ ἔβαινε πρὸς τὴν κρήνην καὶ ἐκεῖθεν κατήρχετο διὰ τεσσάρων βαθμίδων πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῶν θερμῶν.

Ἐκ τῶν κινητῶν εὐρημάτων ἐξαίρει ὁ κ. Καββαδίας καὶ ἄλλο τεμάχιον ἐπιγραφῆς θεαροδόκων, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀναφέρονται θεαροδόκοι τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Μεγάροις, ἐν Θήβαις, ἐν Θεσπιαῖς καὶ ἄλλαχού. Ἐλπίζομεν ὅτι προσεχῶς αἱ σπουδαῖαι αὗται ἐπιγραφαὶ θέλουσι δημοσιευθῆ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι ἐν ἐκτενεστέρᾳ πραγματείᾳ τοῦ κ. Καββαδία περὶ τῶν τριῶν θερμῶν.

10. Δεκάτην ἀρχαιολογικὴν ἔρευναν ἐξετέλεσεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Πύλῳ διὰ τοῦ τμηματάρχου κ. Κ. Κουρουνιώτου.

Πρὸς νότον τοῦ χωρίου Ὀσμάναγα τῆς Πύλου καὶ εἰς ἀπόστασιν 10' περίπου, μίαν δὲ καὶ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ λοφίσκου, ἐφ' οὗ κεῖται τὸ χωρίον,

εἶχεν ἀνακαλυφθῆ τυχαίως ὑπόγειος θολωτὸς μυκηναϊκὸς τάφος. Ἡ θέσις ἐσημειοῦτο δι' ἐλαφρᾶς ἐξάρσεως τοῦ ἐδάφους, ἣτις ἦτο ὑπόλειμμα τοῦ τεχνητοῦ τύμβου, ὅστις καὶ ἐπὶ τῶν ὑπογείων θολωτῶν τάφων ἐξεῖχε πάντοτε καλύπτων τὴν κορυφὴν αὐτῶν. Παρὰ τὰς ἀρχικὰς ἐλπίδας ἡ σκαφή δὲν εὔρε τὸν τάφον ἀσύλητον, μόνον δὲ ἐλάχιστα ὑπολείμματα τῶν κτερισμάτων αὐτοῦ ἀνευρέθησαν. Ὁ τάφος εἶναι κατεσκευασμένος διὰ μικρῶν ἀκατεργάστων πλακωδῶν λίθων, ἔχει δὲ διάμετρον 6 μ. περίπου. Δρόμος, κτιστὸς τοῦλάχιστον, δὲν διακρίνεται. Τὸ ὕψος ἦτο περίπου ἴσον πρὸς τὴν διάμετρον. Ἡ εἴσοδος ἐκ ΒΑ ἔχει μῆκος 1,50 μ. πλάτος 1,95 καὶ ὕψος 2,75, καλύπτεται δὲ διὰ τριῶν ἀνωφλίων, μεγάλων διαστάσεων, ἀκατεργάστων. Εὐρέθη αὕτη καλῶς ἐκτισμένη διὰ μικρῶν ἀργολίθων. Ἡ σύλησις ἐγένετο ἄνωθεν. Τὸ ἔδαφος τῶν ταφῶν ἐσημειοῦτο διὰ λεπτοῦ στρώματος ὑπολειμμάτων πυρᾶς, ἦτο δὲ 1 περίπου μέτρον ὑψηλότερον τοῦ δαπέδου τοῦ τάφου.

Ἐκ τῶν τεμαχίων ἀγγείων, ἅτινα εὐρέθησαν ἐν σχετικῇ ἀφθονίᾳ, κατορθώθη νὰ συγκολληθῶσιν ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ δύο μεγάλοι ἀμφορεῖς, ὀλίγον ἀσυνήθων σχημάτων μετὰ γραμμικῆς διακοσμητικῆς, μία πρόχους μεγάλη γνωστοῦ παλαιομυκηναϊκοῦ σχήματος καὶ μία κύλιξ μετὰ ἰδιορρυθμοῦ λαβῆς. Ὁ πηλὸς καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας ὁμοιάζουσι πρὸς τὸν τῶν μυκηναϊκῶν ἀγγείων τοῦ Θέρμου. Ὅλιγα μικρὰ τεμάχια ἀργυρῶν σκευῶν καὶ τεμάχια μεγάλης γραπτῆς πυξίδος ἐξ αἰγυπτιακῆς πορσελάνης δεικνύουσιν ὅτι ὁ τάφος περιεῖχε πρὸ τῆς συλήσεως καὶ πολυτιμότερα κτερίσματα.

11. Ἐν Κρήτῃ εἰς Νίρου χάνι ἐξηκολούθησε τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ἑταιρείας ἀντὶ τοῦ μέχρι τοῦδε διευθύνοντος τὰς ἐργασίας καὶ ὑπὸ ἀσθενείας ἐμποδισθέντος Διευθυντοῦ τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου κ. Στεφ. Ξανθουδίδου ὁ ὑπὸ τούτου ἐκθύμως συσταθεὶς Ἐφορος Κρήτης κ. Σπυρίδων Μαρινᾶτος.

Κατὰ τὸ 1926 αἱ ἐργασίαι ἐγένοντο ἐν τῇ τοποθεσίᾳ Ἁγιοθεόδωροι, ἔνθα ἀπεκαλύφθησαν ὀλοσχερῶς τὰ παρὰ τὴν θάλασ-

σαν διαφαινόμενα σποραδικῶς ἐν τῇ ἄμμω λείψανα οἰκοδομημάτων, τῶν ὁποίων μέρος εἶχεν ἀνασκάψει ὁ κ. Ξανθουδίδης.

Τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα ἀπέχουσι περὶ τὰ 500 μέτρα ἀπὸ τοῦ γνωστοῦ Μινωϊκοῦ Μεγάρου, τὸ ὁποῖον ἀνεσκάφη πρότερον ὑπὸ τοῦ κ. Ξανθουδίδου.

Αἱ ἐργασίαι τῶν ἁγίων Θεοδώρων εἶχον νὰ παλαίσωσι καὶ κατὰ ἐκτάκτου τινὸς δυσκολίας προερχομένης ἐκ τῆς ἄμμου, ἣτις ὑπὸ σφοδρῶν ἀνέμων κινουμένη κατεκάλυπτεν ἐνίοτε διαρκούσης τῆς νυκτὸς τὰ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας ἀποκαλυπτόμενα. Ἡ ἐπιτυχία ὅμως τῆς ἀνασκαφῆς ὑπῆρξε μεγάλη, διότι ἀνευρέθη ὀλόκληρον συγκρότημα παραθαλασσίων κτισμάτων.

Πρῶτον ἀπεκαλύφθη εἶδός τι ὑποστέγου, ἐπεστρωμένου διὰ μεγάλων πωρίνων λίθων. Ἐντὸς αὐτοῦ εὐρέθησαν πολλὰ ὑστερομινωϊκὰ ἀγγεῖα καὶ διάτρητα πήλινα σφαιροειδῆ ἀντικείμενα. Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὑποστέγου τούτου εὐρέθησαν λείψανα δωματίων, ἀπέναντι δὲ αὐτῶν ἀνεκαλύφθη τὸ φρέαρ τοῦ συνοικισμοῦ μετὰ στρογγύλου εὐρέος στομίου καὶ τετραγώνου πέριξ λιθίνης ἐπιστρώσεως κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον σφζομένης. Τὸ φρέαρ, ἀναδίδον γλυκύτατον ὕδωρ, ἐξυπηρέτησε μετὰ τινὰς χιλιάδας ἐτῶν καὶ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ 1926.

Πρὸς Α τῶν κτισμάτων τούτων ἀπεκαλύφθη μέγιστος χῶρος, ὀρθογωνίου πιθανώτατα σχήματος, περικλειόμενος ὑπὸ 3 τοίχων ἐκ μεγάλων τιτανολίθων, πάχους 1 μέτρου. Ὁ τέταρτος τοῖχος εὐρίσκεται ἐντὸς γειτονικοῦ ἀγροῦ, ὅστις δὲν ἠδύνατο νῦν νὰ σκαφῆ. Μία τῶν πλευρῶν τοῦ τετραγώνου εἶχε μῆκος 35 μέτρων, ἡ δὲ ἀνατολικὴ αὐτοῦ γωνία εὐρίσκεται σήμερον εἰς βάθος 50 ἑκατ. ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ἔνεκα τῆς ἐπελθούσης ἐκεῖ καθιζήσεως τοῦ ἐδάφους. Κατὰ μῆκος τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ περιβόλου τούτου εὐρέθησαν ἱκανὰ διαμερίσματα, ἔχοντα ἐπίστρωσιν διὰ σχιστολίθου. Μεταξὺ τῶν εὐρεθέντων ἐνταῦθα τεμαχίων πίθων, ἐν ἑκ χεῖλους πίθου προερχόμενον φέρει καὶ Μινωϊκὴν ἐπιγραφὴν.

Βορειότερον ἢ ἔξερευνήσῃς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ ὕδατος ἀπεκάλυψε λείψανα, τὰ ὁποῖα συνδυαζόμενα ἀποδίδουσι μέγα πώρι-

νον οἰκοδόμημα πλάτους 18 περίπου μέτρων μετ' ἐσωτερικῆς κιο-
νοστοιχίας, τῆς ὁποίας σφίζονται δύο βάσεις.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Μαρινᾶτος ἠρεύνησε τὸ περὶ τὰ 100 μέτρα
εἰς τὴν θάλασσαν εἰσδῦον ἀκρωτήριο, ὅπερ σχηματίζον φυσικὸν
κυματοθραύστην καὶ παρέχον ἄσυλον κατὰ τῶν βορείων καὶ βορειο-
δυτικῶν ἀνέμων ἦτο ἡ κυρία αἰτία τοῦ ἐνταῦθα ἰδρυθέντος παρα-
λίου συνοικισμού. Ὑπὸ μικρὰν ἐπίχωσιν ἀνεκαλύφθησαν καὶ
ἐνταῦθα λείψανα οἰκιῶν, ὧν μία διετηρεῖτο ὁπωσδήποτε καλῶς.
Καθ' ὅλον δὲ τὸ ἀκρωτήριο υπάρχουνσι τετράγωνα λαξεύματα,
σημεῖα ὑπάρξεως καὶ ἄλλων ἐνταῦθα οἰκιῶν.

Μεγάλην δ' ὅμως σπουδαιότητα ἐνέχει μέγα λάξευμα εὐρι-
σκόμενον κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ ἀγκῶνος, ὃν σχηματίζει ἡ παραλία
μετὰ τῆς χερσονήσου. Τὸ ὀρθογώνιον τοῦτο κανονικὸν λάξευμα
ἔχει μῆκος 40 περίπου μέτρων καὶ πλάτος 12, διαιρεῖται δὲ διὰ
τοίχου κατὰ μῆκος εἰς δύο ἄνισα μέρη.

Τὸ ὅλον εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης εἰς
βάθος 1.80 μ., ὃ δὲ πυθμὴν αὐτοῦ καλύπτεται ὑπὸ ἄμμου. Τίς ὁ
προορισμὸς τοῦ λαξεύματος δὲν εἶναι ἀμέσως σαφές, ἂν δὲν ἐξα-
κριβωθῆ πρότερον ὁ βαθμὸς τῆς καθιζήσεως τοῦ ἐδάφους. Ἄν
μὲν ἦτο ὕφαλον πρέπει νὰ ἐρμηνευθῆ, ὡς ἀγκυροβόλιον λέμβων,
ἂν δὲ ἦτο ἐκτὸς τῆς θαλάσσης ὀφείλει νὰ θεωρηθῆ κατὰ τὸν κ.
Μαρινᾶτον ὡς Μινωϊκὸν νεώριον.

Ἐκ τῆς ὅλης ἐξετάσεως τῶν πορισμάτων τῆς ἀνασκαφῆς ταύ-
της διαφαίνεται ἡ μεγάλη σημασία τοῦ τόπου, διότι εἶναι οὗτος
ὁ πρῶτος εὐρισκόμενος Μινωικὸς λιμὴν, καὶ δὴ λιμὴν ἔχων
πιθανώτατα ἄμεσον σχέσιν μετὰ τῆς Κνωσοῦ.

12^{ην} σκαφικὴν ἔρευναν ἐξετέλεσεν ἡ Ἐταιρεία ἐν Λέσβῳ
διὰ τοῦ ἐφόρου κ. Εὐαγγελίδου.

Ἡ Λέσβος εἶναι σπουδαῖος ἀρχαιολογικὸς τόπος, οὗτινος ἡ
μέχρι τοῦδε σποραδικὴ καὶ κατ' ἀρχαῖα χρονικὰ διαστήματα γενο-
μένη ἐξερεύνησις ἀπέδωκε μὲν ἀξιόλογα ἐπιγραφικὰ καὶ ἄλλα εὐρή-
ματα, μαρτυροῦντα περὶ τοῦ ἀκμάσαντος ἐκεῖ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ δὲν
ἔχει νὰ ἐπιδειξῆ εὐρείαν καὶ λεπτομερῆ τούτου εἰκόνα.

Διὰ ταῦτα σκοπὸς τῶν κατὰ τὸ 1926 γενομένων ἐν Λέσβῳ σκαφῶν ἦτο ἡ κροῦσις τοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἐδάφους καὶ ἡ ἐπιλογή τῶπων πρὸς ἐνδεχόμενον ἐντοπισμὸν εὐρυτέρας καὶ συστηματικωτέρας ἐρεῦνης.

Ἐν αὐτῇ τῇ πόλει Μυτιλήνῃ, ὅπου εἶναι δύσκολον νὰ γίνωσιν ἀρχαιολογικαὶ ἔρευναι, διότι ἡ νέα πόλις καλύπτει τὴν ἀρχαίαν, μόνον ἡ οἰκοδομία ἢ ἄλλαι συναφεῖς εὐκαιρίαι δύνανται νὰ προσφέρωσι τυχαῖα εὐρήματα. Ἐκ τοιαύτης τινὸς εὐκαιρίας, ἐν τῷ προσφυγικῷ συνοικισμῷ Μυτιλήνης παρουσιασθεῖσης, ἀνεσκάφη μικρὸν Ῥωμαϊκὸν οἰκοδόμημα, οὗ ἔξωθεν εὐρέθη μαρμάρινον ἀγαλμάτιον γυναικὸς παριστωμένης κατὰ τὸν τύπον περιπόου τῆς λεγομένης Εὐτέρπης τοῦ Μουσείου τῆς Νεαπόλεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνεγνωρίσθη ἀσφαλῶς ἄλλοτε παράστασις Ἀφροδίτης, ἠκάσθη δὲ πρὸ ὀλίγου χρόνου ἡ περίφημος Ἀφροδίτη ἢ ἐν Κήποις τοῦ Ἀλκαμένου.

Μικρὰ σκαφή ἔξωθεν τοῦ φρουρίου Μυτιλήνης ἀπέδωκε κυλινδρικοὺς ἐπιτυμβίους βωμούς, ἐπιχωριάζοντας ἐν Λέσβῳ.

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Μηθύμνῃ δοκιμὴ ἔφερεν εἰς φῶς κατεστραμμένον συνοικισμὸν εἰς ἐλάχιστον ἀπὸ τοῦ ἐδάφους βάθους, ἐν δὲ πρὸς Ν. πεδιάδι τάφους τῶν τελευταίων μετ' Ἀλέξανδρον καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων. Κατὰ τὸ ἀνατολ. μέρος καὶ εἰς ἱκανὴν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀπόστασιν εὐρέθη σαρκοφάγος τῶν Κλαζομένων εἰς τεμάχια μετὰ ἀπλῆς διακοσμήσεως γραμμικῆς, ἐκτὸς δὲ αὐτῆς σφραγιδόλιθος ἐπιμήκης μετὰ δύο ἀντιμέτωπων περωτῶν δαιμόνων.

Ἐν Ἐρέσῳ πλὴν σαρκοφάγων τινῶν καὶ τάφων τῶν μετ' Ἀλέξανδρον χρόνων τὸ κυριώτατον εὑρημα ἦτο ἡ διαπίστωσις μεγάλης παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς, τῆς ὁποίας τὸ δάπεδον εἶναι διὰ ψηφιδωτῶν κεκοσμημένον, ἀπαιτεῖ δὲ συσταματικὴν ὑπὸ εἰδικοῦ ἐφόρου ἐξερεύνησιν. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν Ἐρέσῳ σφίζονται καὶ πολλὰ ἄλλα λείψανα παλαιοχριστιανικῶν ἐκκλησιῶν, ἄξια ἰδίας ἐρεῦνης. Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ κ. Εὐαγγελίδης θὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὰς προσπαθείας αὐτοῦ πρὸς ἐξεύρενησιν τῆς Λέσβου

Ἐν Ἀμοργῷ δὲν ἠδυνήθη κατὰ τὸ ἔτος 1926 νὰ ἐργασθῇ ὁ σεβαστὸς συνάδελφος κ. Ἰάκωβος Δραγάτης, διότι καίπερ μετα-

βὰς ἐκεῖσε ὑπέστη ἅμα τῇ ἀποβιβάσει αὐτοῦ σοβαρὸν ἀτύχημα, δι' ὃ βαθύτατα ἐθλίβη τὸ συμβούλιον. Εὐχόμεθα ὀλοψύχως τῷ σεβαστῷ φίλῳ ταχίστην ἀποκατάστασιν τῆς ὑγείας αὐτοῦ ἐπ' ἀγαθῶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἡμῶν ἐργασιῶν.

Τοῦτο ὑπῆρξε, κυρίαι καὶ κύριοι, τὸ ἀνασκαφικὸν ἔργον τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τὰ ἀξιολογώτατα αὐτοῦ πορίσματα.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνη ἡ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα ἡ πληροῦσα τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἰδρύματος τούτου, οὐδ' ἔχει μόνον σκοπὸν ἡ Ἑταιρεία νὰ πληρώσῃ τὰ Μουσεία εὐρημάτων καὶ νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὴν δόξαν ταύτην.

Διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν ἡ ἀνασκαφὴ εἶναι μόνον τὸ κυριώτατον μέσον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἄλλης σπουδαίας αὐτῆς ἀποστολῆς, τῆς μελέτης τῶν εὐρημάτων καὶ τῆς ἐντάξεως αὐτῶν ἐντὸς τοῦ συνόλου τῶν ἤδη κεκτημένων. Καλῶς γενομένη ἀνασκαφὴ ἀπὸλλυται διὰ παντὸς διὰ τὴν ἐπιστήμην, ἐὰν δὲν ὑποστῇ τὴν βάσανον τῆς μελέτης καὶ δὲν φθάσῃ εἰς τὴν λελογισμένην καὶ εὐσυνείδητον δημοσίευσιν. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐπεξεργασία εἶναι καὶ θὰ παραμείνῃ σημαντικὸς σκοπὸς παντὸς ἐπιστημονικοῦ καθιδρύματος, εἶναι δὲ καὶ ἡ ἀναγκαία παλαιστρα πρὸς προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης καὶ τὴν πραγματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἰκανότητος ἐκάστου.

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ ἤρξατο δρῶσα ἡ ἀρχαιολογικὴ ἑταιρεία εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς. Ἐν πνεύματι δηλαδὴ καθαρῶς ἀκαδημαϊκῷ. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐθεωρήθη Ἀκαδημία ὁ Σύλλογος ἐκεῖνος τῶν βουλευομένων μελῶν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας, ἦτοι τῶν ἐιδικῶν ἀρχαιολόγων, ὑπὸ τοῦ πολυτιμοτάτου ἐθνικοῦ ἀνδρὸς Ἀλεξάνδρου Παγκαβῆ, ὅστις ἐν τούτοις ὑπέστη διωγμὸν, διότι ὠνευροπόλησε τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν ὡς πυρῆνα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας.

Τῷ πνεύματι τούτῳ πιστῶς στοιχοῦσα καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἡ Ἑταιρεία ἐξέδωκε καὶ ἄλλον τόμον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ὀφειλόμενον εἰς τὴν συνεργασίαν τῶν κυρίων Studniczka, Ὁρλάνδου, Λεονάρδου, Χατζῆ, Οἰκονόμου, Χίλλερ,

Καστριώτου, Ἀρβανιτοπούλου καὶ Λέφνεο. Ἐντὸς μηνὸς δὲ θὰ ἔχη, ὡς ἐλπίζομεν, ἐκδοθῆ καὶ ἄλλος τόμος περιέχων πραγματείας τῶν κυρίων Σωτηρίου, Οἰκονόμου, West καὶ Meritt, Εὐαγγελίδου, Wilhelm, Ζέγγελη, Λέφνεο, Παπαδάκη, Ἀρβανιτοπούλου, Καραχάλιου, Γερογιάννη, Χατζῆ καὶ. Ἐκ παραλλήλου προχωρεῖ ἡ ἐκτύπωσις τῶν καθυστερούντων πρακτικῶν τῆς Ἑταιρείας.

Ἀλλὰ καὶ τὸ σπουδαιότατον κέντρον τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτῆς ἐργασίας, τὴν βιβλιοθήκην αὐτῆς, ἐπλούτισεν ἡ Ἑταιρεία διὰ πλείστων νέων καὶ παλαιότερων βιβλίων προσπαθοῦσα νὰ τηρῇ αὐτὴν ἐνήμερον τῆς διεθνοῦς ἐπιστημονικῆς κινήσεως. Παρὰ τὴν δαπάνην 80000 περίπου δραχμῶν, σπουδαίως συνετέλεσαν εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς βιβλιοθήκης καὶ αἱ δωρεαὶ τῶν ἡμεδαπῶν καὶ ἀλλοδαπῶν φίλων τῆς Ἑταιρείας καὶ αἱ διὰ τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν συντελούμεναι ἀνταλλαγαί.

Κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἐπετέλεσε, Κυρίαι καὶ Κύριοι, τὸ καθήκον αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἑταιρείαν τὸ Συμβούλιον. Ἔχει δὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἔπραξε πᾶν ὅ,τι ἦτο δυνατόν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ, ὃν ἐπιδιώκει τὸ ἴδρυμα τοῦτο, σκοποῦ, ὅστις δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς τὰς εὐγενεῖς βλέψεις μικρᾶς τινος ομάδος ζώσης ἐκτὸς τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ σκοποῦ, ἐξ οὗ ἐκπορεύεται καὶ ὀφείλει νὰ ἐκπορεύηται φῶς ἐπὶ σύμπαν τὸ ἔθνος, σκοποῦ, ὅστις δικαιοῦται νὰ ἀξιοῖ τὴν προσοχὴν καὶ τὴν μέριμναν πάντων τῶν Ἑλλήνων, διότι καὶ εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας ἀνήκει ἡ ἱστορία, περὶ ἣν ἀσχολεῖται ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, ἱστορία, ἣτις λαμπρὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία, ἐλάμπρυνε καὶ λαμπρύνει καὶ πάντα, ὅστις εἰς τὴν μελέτην αὐτῆς ἀφοσιοῦται. Ἡ Ἑλλὰς ὑπὲρ πάντα ἄλλον ὀφείλει νὰ ἔχη ἀφετηρίαν τοῦ μεγαλείου αὐτῆς τὴν ἱστορίαν ταύτην. Ἡ Ἑλλὰς τότε μόνον θὰ γίνῃ κοσμοπολίτις, ὅταν ὁ κόσμος ὅλος γίνῃ Ἑλλὰς.